

Vergrijzing kan rentevoeten verder verlagen

INTERNATIONAAL

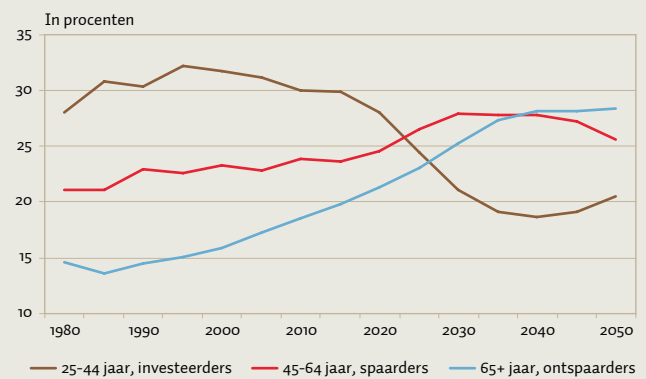
De rentevoeten in de eurozone bereiken nieuwe historisch lage niveaus. Deze lage rentestand is enerzijds een uitloper van de crisis, maar is anderzijds een structurele ontwikkeling die reeds decennia gaande is, en waar de demografie een belangrijke rol speelt. Volgens de levenscyclushypothese zullen mensen weinig sparen aan het begin van hun carrière wanneer hun persoonlijke investeringsbehoeften groot zijn, zoals het verwerven van een gezinswoning. Het sparen zal pas toenemen naarmate de carrière vordert en men zich financieel wenst voor te bereiden op het leven zonder arbeidsinkomsten. Eenmaal op pensioenleeftijd zal men vervolgens de opgebouwde spaarreserves geleidelijk aanspreken om de consumptie op peil te houden.

West-Europa staat aan de vooravond van een ingrijpende wijziging van de leeftijdsstructuur. De leeftijdsgroep 25 tot 44-jarigen was in de voorbije decennia het talrijkst met een aandeel rond de 30 procent (figuur). De komende 15 jaar valt hun aandeel naar verwachting terug tot nauwelijks 20 procent. Met deze terugval loopt ook de vraag naar spaarfondsen terug. Anderzijds zal het aandeel oud-volwassenen (45 tot 65-jarigen) die zich financieel voorbereiden op het einde van de loopbaan, de komende 15 jaar stijgen van 24 tot 28 procent, waarmee het voorzorgsparen dat reeds lange tijd in opmars is, zich verder doorzet. Het aantal gepensioneerden zal net als in de voorbije decennia toenemen. Hun aandeel zal tegen 2030 met 5 procentpunten stijgen tot 25 procent. Doordat deze leeftijdsgroep hun opgebouwde reserves geleidelijk aanspreken, kunnen zij het voorzorgsparen van de oud-volwassenen compenseren. Het totale aanbod van sparen zou dan vrijwel ongewijzigd blijven. Echter, een

combinatie van stijgende levensverwachting en onzekerheid over de betaalbaarheid van de pensioenen doet vermoeden dat de spaarneiging in beide leeftijdsgroepen in de toekomst hoger zal liggen.

De spectaculaire daling van het aantal jongvolwassenen en een blijvend hoog aanbod van spaargelden maken het aannemelijk dat de rentevoeten eerder zullen dalen dan stijgen. Demografische evoluties zijn slechts één aspect die inspelen op rentevoeten, maar de nakende leeftijdsomslag kan een significante invloed hebben. ■ **STEVEN VANNESTE** (BNP PARIBAS FORTIS)

Aandeel leeftijdsgroepen West-Europa

Bron: UN Population Division

Pinnen steeds populairder

MONETAIR

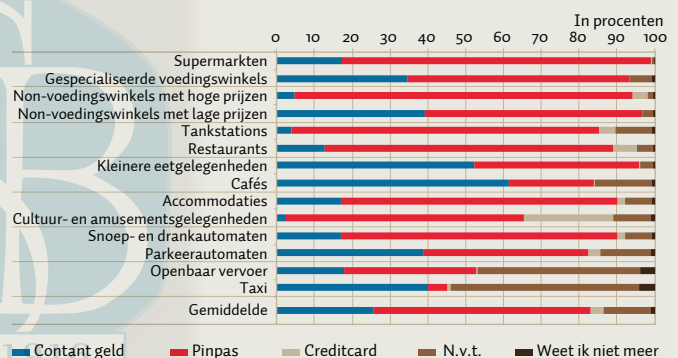
De afgelopen tien jaar heeft pinnen aan populariteit gewonnen. Zowel in 2004 als in 2014 is leden van het CentERpanel gevraagd per type verkooppunt aan te geven welk betaalmiddel zij meestal gebruiken. Gemiddeld over alle onderzochte verkooppunten rapporteerde in 2004 39 procent van de panelleden meestal met contant geld te betalen, 35 procent meestal te pinnen en 10 procent meestal een ander betaalmiddel te gebruiken. De rest gaf aan het verkooppunt niet te bezoeken. Er werd vooral veel met contant geld afgerekend in gespecialiseerde voedingswinkels en in de horeca. In 2014 is het beeld sterk veranderd (figuur). Gemiddeld over alle onderzochte verkooppunten geeft 57 procent van de panelleden aan meestal te pinnen, terwijl nog maar 26 procent meestal met contant geld betaalt. Hoewel het bezit van de creditcard de afgelopen tien jaar is toegenomen, wordt dit betaalmiddel nog steeds niet intensief door het Nederlandse publiek gebruikt.

In cafés, taxi's en kleinere eetgelegenheden zijn er nog steeds meer mensen die aangeven meestal met contant geld te betalen dan mensen die aangeven meestal te pinnen. Bij alle andere onderzochte verkooppunten is pinnen de populairste betaalwijze, met name in supermarkten en in winkels met gemiddeld hoge prijzen. Het betaalgedrag is het meest veranderd in gespecialiseerde voedingswinkels zoals de bakkerij en slagerij. Tien jaar geleden werd daar vaak met contant geld afgerekend. Inmiddels is het aandeel consumenten dat aangeeft in deze winkels meestal contant te betalen gehalveerd en zegt een ruime meerderheid van de consumenten meestal te pinnen.

Er zijn verschillende verklaringen voor de toegenomen populariteit

van pinnen. Sinds 2007 zijn er langdurige campagnes gevoerd door de Stichting Bevorderen Efficiënt Betalen om het pingebruik te stimuleren. Mede daardoor is de acceptatiegraad door winkeliers verbeterd en is het gebruikelijk geworden dat consumenten kosteloos kleinere bedragen kunnen pinnen. Gemiddeld genomen ervaren consumenten de kosten van contant betalen en pinnen nu nagenoeg gelijk. Zij zijn zeer te spreken over het gebruiksgemak en de acceptatiegraad van de pinpas, maar ook op het vlak van de veiligheid en de snelheid scoort de pinpas wat beter dan contant geld en de creditcard. ■ **CARIN VAN DER CRUIJSSEN** (DNB)

Meest gebruikte betaalmiddel, maart 2014

Bron: CentERpanel

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Vooraf huizen van jonge huishoudens onder water

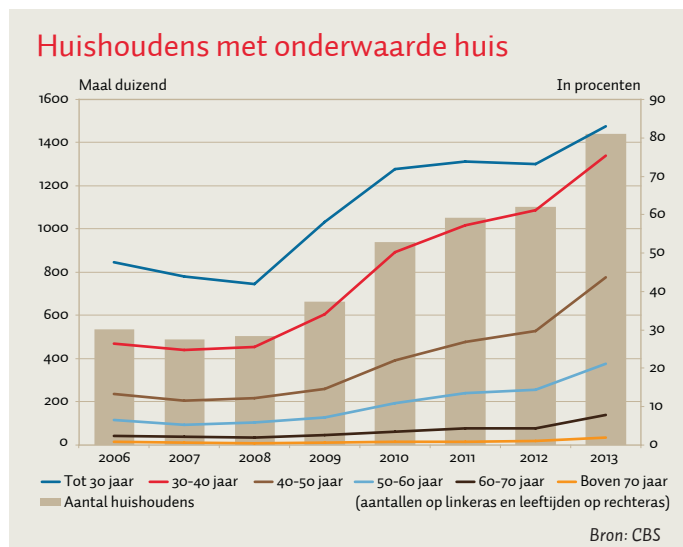
WONINGMARKT

Het aantal huishoudens met een hypotheekschuld die de waarde van de eigen woning overstijgt is sinds de crisis explosief gestegen. In 2013 stonden ruim 1,4 miljoen huizen onder water, bijna een verdrievoudiging ten opzichte van 2008.

De cijfers van het CBS – gebaseerd op WOZ waarden – laten zien dat vooral jonge huishoudens, ook voor het begin van de crisis, relatief vaak een huis hebben dat onder water staat. Dit is geen verrassing aangezien

het in Nederland gebruikelijk was om bij de aankoop van een huis meer dan 100 procent van de woningwaarde te lenen. Bovendien hebben jonge huishoudens vaak nog nauwelijks afgelost waardoor een lichte daling van de huizenprijs er al voor kan zorgen dat de verkoop van het huis te weinig oplevert om de hypotheek te kunnen aflossen. Vanaf 2008, en met name in 2010 en 2013, daalden de gemiddelde WOZ-waarden. De scherpe prijsdalingen zijn rechtstreeks terug te zien in het aantal huishoudens met een huis dat onder water staat, en vormen dan ook de voornaamste verklaring voor de sterke stijging van het aantal onder water staande huizen. Vooral jonge huishoudens die nog weinig afgelost hebben, voelen de gevolgen van de sterke huizenprijsdaling. Van de huishoudens met een eigen woning en een hoofdkostwinner onder de 30 jaar had in 2013 ruim 80 procent te kampen met een onderwaarde van het huis. In 2008 was dit nog 42 procent. In de leeftijdsgroepen 30–40 jaar en 40–50 jaar is eveneens een sterke stijging te zien van het aandeel huishoudens met een onder water staand huis. In de oudere leeftijdsgroepen is dat aandeel relatief beperkt gebleven.

De onderwaarde van een huis kan leiden tot schuldenafbouw bij huishoudens, teneinde de financiële positie te verbeteren. Dit afbouweffect speelt met name bij huishoudens die een potentiële restschuld bij de verkoop van hun huis willen voorkomen. Bovendien kunnen banken terughoudender zijn bij het verstrekken van leningen wanneer het huis onder water staat. Beide effecten kunnen een drukkend effect hebben op de consumptie van huishoudens. ■ **REMCO MOCKING** (CPB)

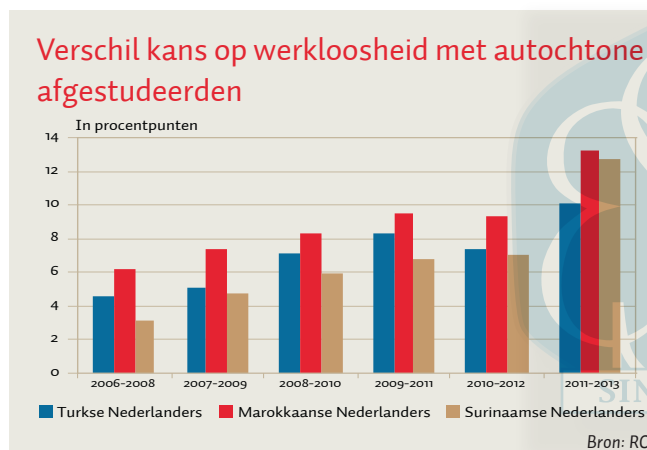
Werkloosheid onder niet-westerse mbo-bol schoolverlaters

ONDERWIJS

De werkloosheid onder recent afgestudeerden van het mbo-bol is voor de tweede generatie niet-westerse migrantengroepen beduidend hoger dan voor de autochtonen. Zo is 33 procent van zowel de Marokkaanse als de Surinaamse en 28 procent van de Turkse Nederlanders, die in 2011–2012 een opleiding in het mbo-bol hebben afgerond, anderhalf jaar later werkloos. Onder de groep autochtonen is het werkloosheidscijfer slechts 13 procent. Op basis van de BVE-Monitor van het ROA kan worden vastgesteld dat dit verschil slechts marginaal te verklaren is door verschillen in het gevolgde onderwijsniveau, verschillen in de gevolgde onderwijssector en verschillen in andere achtergrondkenmer-

ken. Een interessante vraag is of het verschil een gevolg is van de huidige crisis of dat het een structureel probleem betreft. Om dit nader te analyseren is voor zes overlappende periodes van drie jaren het verschil in de kans op werkloosheid tussen autochtonen en tweede generatie-allochtonen via multivariate analyses geschat. De figuur laat de marginale effecten zien en geeft daarmee in procentpunten het verschil in het werkloosheidspercentage weer. De marginale effecten zijn gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, onderwijssector, opleidingsniveau, afstudeercijfer, woonregio en meetjaar, en zijn significant op minimaal vijfprocentniveau.

Vóór de economische crisis (2006–2008) was de kans op werkloosheid onder jongeren van Surinaamse afkomst 3 procentpunten hoger dan onder de autochtonen, en was dit verschil voor de groep van Marokkaanse afkomst 6 procentpunten. Voor alle drie onderscheiden groepen van niet-westerse immigranten loopt het verschil in de jaren daarna continu op tot zo'n 13 procentpunten voor de Marokkaanse en Surinaamse Nederlanders en 10 procentpunten voor de groep Turkse Nederlanders in 2011–2013. De recente economische crisis heeft daarmee tot een relatieve en significante verslechtering van de kansen op de arbeidsmarkt voor deze groepen geleid. Wat de verantwoordelijke onderliggende factoren zijn, is op basis van de BVE-Monitor niet nader vast te stellen. Verder laten de resultaten zien dat de arbeidsmarktsituatie van niet-westerse allochtonen ook in economisch goede jaren achterloopt. Een mogelijk herstel van de economie in de komende jaren zal dan naar verwachting ook niet direct leiden tot het volledig verdwijnen van het verschil in arbeidsmarktkansen. ■ **CHRISTOPH MENG EN ANNELORE VERHAGEN** (ROA)

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.